

Svar på skriftligt spörsmål SSS 57/2022 rd

Svar på skriftligt spörsmål om läget med tolktjänsterna i fråga om teckenspråken

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 57/2022 rd undertecknat av riksdagsledamot Outi Alanko-Kahiluoto /gröna m.fl.:

Hur beaktar regeringen resultaten av Teckenspråksbarometern och säkerställer till exempel att olika myndigheter är medvetna om sin skyldighet att vid behov ordna tolkning på teckenspråk, och

ämnar regeringen utarbeta en övergripande bedömning om läget inom tolkningstjänsterna för teckenspråk i Finland?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Enligt 17 § 3 mom. i grundlagen ska rättigheterna för dem som använder teckenspråk samt dem som på grund av handikapp behöver tolknings- och översättningshjälp tryggas genom lag. I lagen om tolkningstjänst för handikappade personer (133/2010, tolkningstjänstlagen) föreskrivs om rätten som i Finland bosatta personer med funktionshinder har till tolkningstjänst ordnad av Folkpensionsanstalten. Tolkningstjänstlagen är en subsidiär lag som tillämpas om en person inte får tolkning med stöd av en annan lag.

Teckenspråkslagen (359/2015), som stiftades som allmän lag, trädde i kraft våren 2015. Syftet med teckenspråkslagen är att främja tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna för dem som använder teckenspråk. Dessutom är syftet bakom lagen att öka myndigheternas medvetenhet om teckenspråk och språk- och kulturgruppen av personer som använder teckenspråk. Enligt teckenspråkslagen ska myndigheterna i sin verksamhet främja möjligheterna för dem som använder teckenspråk att använda och få information på sitt eget språk (3 §). Diskrimineringslagen (1325/2014) förbjuder diskriminering på grund av språk och ålägger myndigheterna en allmän skyldighet att främja likabehandling (5 §).

Dessutom innehåller lagstiftningen inom olika förvaltningsområden flera bestämmelser om språkliga rättigheter för dem som använder teckenspråk. En hänvisning till dessa bestämmelser samlades i teckenspråkslagen eftersom man ville göra det lättare för myndigheterna att uppfatta

den helhet av materiell lagstiftning som reglerar de språkliga rättigheterna för teckenspråkiga personer.

År 2021 publicerades Finlands första teckenspråksbarometer (justitieministeriets publikationer, utredningar och anvisningar 2021:4). I barometern frågade man personer som använder finskt och finlandssvenskt teckenspråk hur de språkliga rättigheterna förverkligas för dem. Enligt barometern bekräftade 68 procent av alla som svarade att antingen de själva hade beställt en tolk eller att de hade bett en myndighet eller tjänsteman att ordna tolkning. Endast 13 procent berättade att de hade erfarenhet av att en myndighet eller anställd någon gång skulle ha beställt en tolk på eget initiativ. Enligt de svarande är även antalet tolkar som behärskar finlandssvenskt teckenspråk otillräckligt. En tredjedel av de svarande ansåg att medvetenheten hos de offentliga tjänsteleverantörerna hade ökat under de senaste tre åren, men det fanns lika många som inte hade märkt någon förändring. Fem procent av de svarande hade sett en betydande förbättring jämfört med tidigare. En femtedel av de svarande kunde inte ange en åsikt.

Regeringsprogrammet innehåller flera skrivningar om språkliga rättigheter. Utarbetandet av ett språkpolitiskt program som baserar sig på regeringsprogrammet är i slutskedet. I programmet beaktas andra språk som talas i Finland än Finlands nationalspråk. I det språkpolitiska programmet behandlas därför bland annat finskt teckenspråk och finlandssvenskt teckenspråk. Programmet har som mål att skydda, återuppliva, stödja och stärka de inhemska språken, och programmet innehåller regeringens vision när det gäller minoritetsspråkens framtid. Programmet är en del av de språkpolitiska reformerna i regeringsprogrammet, som bland annat omfattar nationalspråksstrategin som publicerades 2021.

Under beredningen av det språkpolitiska programmet framkom också det missförhållande som uppdagades i teckenspråksbarometern om att teckenspråkiga personer i praktiken måste beställa en tolk för myndighetens räkning då de sköter ärenden hos myndigheten. I samband med beredningen av programmet har man fastställt att det finns ett behov av mer information om de inhemska språken, och detta gäller även teckenspråken. Det språkpolitiska programmet behandlas under våren i styrgruppen för nationalspråksstrategin, och efter gruppens godkännande är programmet färdigt att publiceras och genomföras.

I enlighet med regeringsprogrammet har statsrådet tillsatt en delegation för teckenspråksärenden för mandatperioden 11.2.2021–10.2.2025. Delegationen har tillsatts för bedömning av uppnåendet av målen i teckenspråkslagen och för främjande av likabehandling, delaktighet och grundläggande rättigheter för dem som använder finskt och finlandssvenskt teckenspråk. Delegationen har bland annat till uppgift att följa upp och bedöma hur teckenspråkslagen samt likabehandlingen, delaktigheten och de övriga grundläggande rättigheterna förverkligas för dem som använder teckenspråk. Justitieministeriet har börjat utarbeta en utvärderingspromemoria till teckenspråkslagen, där man bedömer hur väl målen för teckenspråkslagen i praktiken har uppfyllts.

I teckenspråksbarometern lyfte man även upp hur tolkning ordnas inom social- och hälsovårdstjänsterna. Framöver är det i första hand välfärdsområdena som ansvarar för att ordna tolkningen inom dessa. Lagen om ordnande av social- och hälsovård (612/2021) innehåller liksom den gällande lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) och lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992) en bestämmelse om tolkning och anskaffning av en tolk. Vid beredningen av lagen uppskattades att då serviceanordnarnas bärkraft ökar och social- och hälsovårdstjänsterna integreras hos en enda anordnare, är resurser för ordnande av tolkning i sin helhet tillgängliga för välfärdsområdet. På så sätt skulle nyttan av de resurser som står till förfogande öka och lika tillgång till tjänster för den befolkning som behöver tolkningshjälp skulle förbättras. Välfärdsområdena inledde sin verksamhet den 1 juli 2021 och ansvaret för att ordna social- och hälsovården övergår i sin helhet till välfärdsområdena från och med den 1 januari 2023. Genomförandet av reformen har inletts och det är också möjligt att granska och omorganisera hur befintliga tolktjänster kan utnyttjas och utvecklas i hela landet på ett mer effektivt sätt.

Resultaten av teckenspråksbarometern har använts och kommer att användas, både vid beredningen av det språkpolitiska programmet och vid dess framtida genomförande, i arbetet vid delegationen för teckenspråksärenden och bland annat som stöd för uppgörandet av bedömningspromemorian till teckenspråkslagen. En helhetsbedömning av tolkningstjänsternas förvaltningsövergripande situation har inte planerats för denna regeringsperiod.

Helsingfors 10.3.2022

Justitieminister Anna-Maja Henriksson